

Журнал «Перспективи та інновації науки»
(Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)
№ 4(50) 2025

УДК 159.9(018)

[https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-4\(50\)-1204-1216](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-4(50)-1204-1216)

Бабій Микола Федорович кандидат психологічних наук, доцент кафедри соціогуманітарних технологій, Луцький національний технічний університет, м. Луцьк, тел.: (095) 693-41-93, <https://orcid.org/0000-0002-9550-3166>

Коць Михайло Онисимович кандидат психологічних наук, доцент кафедри педагогічної та вікової психології, Волинський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк, тел.: (050) 600-45-87, <https://orcid.org/0000-0002-5607-0564>

Дучимінська Тамара Іванівна кандидат психологічних наук, доцент кафедри практичної психології та психодіагностик, Волинський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк, тел.: (050) 600-45-87, <https://orcid.org/0000-0002-3352-3188>

ГЕНДЕРНА ГРАДАЦІЯ ЖИТТЄВИХ ПЕРСПЕКТИВ У ЮНАЦЬКОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Анотація. У статті розглядається та аналізується проблема градації життєвих перспектив у юнацькому середовищі. Цей віковий етап у житті людини цікавий тим, що молоде покоління стоїть на порозі омріяного самостійного життя. Головна його особливість – цілковита емансипація в усіх сферах буття. Сутність її у тому, що молода людина без вказівок зі сторони визначає планує своє подальше життя та складає план дій. При цьому вона цілком усвідомлює, що досягти омріяного не можливо без матеріальних засобів. Заради цього, якась частина уже навчається у вищих навчальних закладах, засвоює фахові знання та здобуває певну професійну кваліфікацію. Інша частина, з певних причин, поєднує навчання й роботу. На процес градації життєвих перспектив впливають особисті уподобання наміри, та можливості, а також соціальний й економічний стан суспільства. У ньому постійно відбувається трансформація популярності певних професій, змінюються життєві пріоритети. Саме вони визначають зміст та напрям індивідуальної активності та визначаються форми й засоби їх реалізації. Наміри на майбутнє містять задачі як на найближчу так й на віддалену перспективу. Вони досить індивідуальні, у них проглядається гендерна градація. Це пов'язано з соціокультурними очікуваннями, які визначають ролі, стереотипи та можливості, доступні молодим людям на ранньому етапі їхнього життя. Дівчата і хлопці по різному розставляють акценти у цьому контексті, мають своє бачення на домінуючі й другорядні перспективи, оскільки по різному

розуміють своє соціальне призначення. Результати нашого дослідження допоможуть краще зрозуміти сутність градацій життєвих стратегій, амбіцій планів молодих людей, а також сприятимуть підвищенню ефективності соціальних програм, спрямованих на розвиток та підтримку молоді на початку їхнього самостійного життя.

Ключові слова: життєві перспективи, гендерна диференціація, мотив, цінності, професія, індивідуальність, юнацький вік.

Babiy Mykola Fedorovych Candidate of Psychological Sciences, Associate Professor of the Department of Socio-Humanitarian Technologies of Lutsk National Technical University, Lutsk National Technical University, Lutsk, tel.: (095) 693-41-93, <https://orcid.org/0000-0002-9550-3166>

Kots Mykhailo Onisymovych Candidate of Psychological Sciences, Associate Professor of the Department of Pedagogical and Age Psychology of the Lesya Ukrainka Volyn National University, Lesya Ukrainka Volyn National University, Lutsk, tel.: (050) 600-45-87, <https://orcid.org/0000-0002-5607-0564>

Duchiminskaya Tamara Ivanovna Candidate of Psychological Sciences, Associate Professor of the Department of Practical Psychology and Psychodiagnosis of Volyn National University named after Lesya Ukrainka, Lutsk, tel. (050) 600-45-87, <https://orcid.org/0000-0002-3352-3188>

GENDER GRADATION OF LIFE PERSPECTIVES IN THE YOUTH

Abstract. The article examines and analyzes the problem of gradation of life prospects among young people. This age stage in a person's life is interesting because the younger generation is on the threshold of a desired independent life. Its main feature is complete emancipation in all areas of life. Its essence is that a young person, without instructions from the outside, determines his future life plans and makes an action plan. At the same time, he is fully aware that it is impossible to achieve the desired without material resources. For this reason, some part of them already studies at higher educational institutions, acquires professional knowledge and acquires a certain professional qualification. Another part, for certain reasons, combines education and work. The process of gradation of life prospects is influenced by personal preferences, intentions and opportunities, as well as the social and economic state of society. It constantly undergoes a transformation of the popularity of certain professions, life priorities change. They determine the content and direction of personal activity and determine the forms and means of their implementation. Intentions for the future contain tasks for both the near and distant future. They are quite individual, and gender gradation is visible in them. This is due to socio-cultural expectations that determine the roles, stereotypes and opportunities

available to young people at an early stage of their lives. Girls and boys place different emphasis in this context, have their own vision of dominant and secondary perspectives, since they understand their social purpose differently. The results of our study will help to better understand the essence of gradations of life strategies, ambitions of plans of young people, and also to contribute to the increase of efficiency of social programs aimed at development and support of young people at the beginning of their independent life.

Keywords: life prospects, gender differentiation, motive, values, profession, individuality, adolescence.

Постановка проблеми. У статті проаналізовані результати дослідження змісту життєвих перспектив, які визначаються у ранньому юнацькому віці. У її змісті розкриті ключові аспекти впливу гендерних ролей та очікувань на формування життєвих стратегій, амбіцій, планів та можливостей молодих людей у цьому періоді їхнього життя. Виокремлення та розуміння цих аспектів може сприяти підвищенню ефективності соціальних програм, спрямованих на розвиток та підтримку молоді, незалежно від гендерної приналежності, а також сприяти створенню більш рівних умов для розвитку та самовираження у ранньому юнацькому віці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій Життєві перспективи були предметом багатьох наукових досліджень. В основі їх знаходяться візії людини щодо досягнень у її майбутньому. Життєві проекти містять у собі доволі широкий спектр намірів – від успішної кар'єри й освіти до створення родини, подорожей, надання безкорисної допомоги, самовдосконалення, активного спорту та інших важливих сфер. Ці амбіції мають як короткострокову перспективу та й довгострокову, але, не зважаючи на це, завжди є свідченням прагнення постійно розвиватися, удосконалюватися й досягати омріяних вершин у різних аспектах життя [1; 3; 6].

Психологи розглядали їх в якості векторів, які мають вигляд проектів на майбутнє. Цей процес немає характеру автономності, а являє собою цілеспрямовані дії, які будуть супроводжуватися певними подіями, наслідки яких є бажаними, або небажаними. Складаючи наперед життєві перспективи молода людина визначає важливість подій, наскільки вони віддалені та доленосні для неї та наскільки вона може вплинути на них. У такий спосіб вона вибудовує часово-подієвий каркас свого майбутнього життя. Змістовність життєвих пріоритетів визначається за ранжуванням доленосних або важливих подій, які будуть втілюватися у межах прогнозованого часу[5].

Науковці життєву перспективу розглядають як структуровану картину майбутнього, у вигляді запрограмованих й очікуваних подій, які визначають канву та сенс персонального буття. На процес реалізації можуть здійснювати суттєвий вплив непрогнозовані об'єктивні чинники: природні та соціальні катаклізми (пандемія, війна), які несподівано «вибухають» у суспільстві та

кардинально можуть переламати розвиток подій й відповідно реалізацію життєвих планів [2]. За таких умов, у нагоді стає психологічна допомога, що спрямована на відновлення гомеостазу, життєвого тону та врахування цих обставин для позитивної проєкції власного життя на найближчу й віддалену перспективу, з врахуванням гендерних особливостей молоді незрілої особистості [7].

Дослідження життєвих проєктів ніколи не втрачали актуальності та постійно є предметом численних наукових пошуків. Це цілком очевидний факт, оскільки знаючи зміст життєвих тенденцій можна спрогнозувати з високою долею ймовірності до чого прагне підростаюче покоління та визначити вектори прогресу суспільства у майбутньому. Життєві орієнтири можуть містити широкий вибір пріоритетів - від успішної кар'єри, омріяної освіти до здобуття повної автономії та емансипації. Важливість їх у тому, що вони надихають, регулюють дії молоді людини на постійній основі. [1; 3;4; 6].

Мета статті вивчити особливості гендерної градації життєвих перспектив у юнацькому віці

Виклад основного матеріалу. Для її досягнення було організоване та проведене емпіричне дослідження. А на основі отриманих результатів ми проаналізували градацію життєвих перспектив у дівчат і хлопців юнацького віку. У нашому емпіричному дослідженні взяли участь 200 студентів юнацького віку (18-19 років). 100 хлопців та 100 дівчат. Вони навчаються на перших-других курсах Волинського національного університету та Луцького національного технічного університету.

Першою була застосована «Автобіографічна методика Кроніка». Керуючись отриманими результатами 50% юнаків планують дожити до 80 років. За рівнем насиченості приємними подіями спостерігається певна стабільність. Він найчастіше сягає позначки 7 балів і більше. При визначенні свого психологічного віку, то у 80% він сягнув позначки 21-22 рік. Тобто бачать себе старшими на 2 або 3 роки, хоча в реальності їм 18-19 років. У решти осіб із цієї групи показник «психологічний вік» збігається з реальним біологічним віком.

25% до планують дожити до віку 70 років. У них прослідковується тенденція спаду рівня насиченості подіями в особистому житті на майбутню перспективу. Так, на теперішній час він становить 8-9 балів, то ближче до відмітки фіналу власного буття цей рівень очікувань позитивного опускається до позначки, в середньому, 5 балів у період зрілості та до 3 у період старості.

Схожий регрес рівня насиченості приємними подіями й у 25% опитаних, що відміряли собі вік життя до 60 років. Відмінність лише у тому, що він ще більш стрімко падає з 9-10 балів в юнацькому віці до 3 балів у зрілому віці (35-45 років).

Рис. 1. Прогноз тривалості життя у хлопців

Наступною була методика «Футурологічне опитування (Концетричний тест Коттла).

Юнаки, які планують дожити від 70 до 80 років планують своє життя на період, в середньому, від одного до 5 тижнів.

Спогади про минуле, бачення сьогодення та уявлення майбутнього у формі трьох кіл показало, що вони мають однаковий діаметр

На заваді в реалізації визначених життєвих планів можуть стати як об'єктивні фактори: економічні проблеми та внутрішня політика у державі так й суб'єктивні – хвороби.

При визначенні майбутнього місця проживання, то 87% із цієї групи респондентів зафіксували бажання залишитися за наявною адресою, або змінити її в межах певного регіону України. Решта 13 % планую облаштувати своє життя за кордоном. Власні здібності з віком стали кращими, не зазнало суттєвих змін й власне здоров'я. Планують працювати за тим фахом, який й здобувають навчаючись в університеті. Це допоможе їм до 40 років: побудувати власний будинок; придбати власний автомобіль; мандрувати по світу на власний розсуд; при цьому мати високу кваліфікацію та авторитет. Стосовно питання створення сім'ї, то 78% із цієї групи написали у відповідній графі категоричне «ні», решта 28% розглядають таку перспективу та вказують: одна, або дві дитини. При цьому вони на 95% відсотків переконанні, що їхнім планам ніщо не завадить. Невелика частина із цієї групи, а таких ми виявили 3%, виявили занепокоєння про можливість втрати до 40 років житло, здоров'я та залишитися на самоті.

У процесі життя (думають), що вони згодом стануть сміливішими, сильними та багатими. Від інших людей очікують проявів доброти, комунікабельності та розуму.

Життєві плани обговорюють з батьками та друзями (93%). Решта (7%) тримають у секреті свої плани. Стосовно підтримки, то, в основному, покладаються виключно на себе (43%), батьків (33%) та друзів (24%). Ефективність реалізації життєвих перспектив залежить від самої людини, переконані

респонденти із цієї групи. У них також відсутні сумніви стосовно власних здібностей. Тому, вони усі впевнені на 80-100%, що їм вдасться здійснити намічене.

Стосовно диференціації спогадів подій минулого й планів на майбутнє. Цю групу опитаних приємно бентежать спогади про мандрівки з батьками, про час проведений з друзями, завершення школи та вступ в університет. У планах на майбутнє переважають позитивні тенденції: завершити навчання, відкрити власну справу, заробити грошей, придбати будинок та автомобіль, мати хороше здоров'я. Лише у 3% ми помітили в перспективах бажання створити сім'ю, тобто жити не лише заради себе, а й заради іншої людини.

Проаналізуємо результати у хлопців, що планують дожити до віку 60-70 років (25%). Вони планують життєві події в межах від кількох тижнів до 1 місяця. Діаметр кругів, що символізують минуле, сьогодення та майбутнє тотожний. На шляху до омріяного, на заваді можуть стати економічна ситуація в державі та внутрішня її політика. Подальше проживання планують, або за кордоном (50%), або залишитися дома (теж 50%). Рівень власних здібностей та здоров'я не зазнав суттєвих змін. Після завершення навчання в університеті планують працювати за тією спеціальністю, яка буде вказана в дипломі.

До 40 років мріють мати власний будинок та придбати автомобіль. Питання створення сім'ї у майбутньому, більшість, не розглядає (97%). До цього ж терміну, більшість (97%) вважає, що існує загроза втратити роботу та здоров'я.

У майбутньому планують стати сильнішими й добрішими, Такого ж очікують отримати від оточуючих. У батьки й друзі у пріоритеті при обговоренні планів та надані консультацій, хоча покладаються, виключно, на себе.

Стосовно подій, що мають різний емоційний відтінок, то негативних у переліку ми не побачили, як у минулому так й у теперішньому часі. У позитивних спогадах присутні такі події: родинні свята та мандрівки, дозвілля проведене з друзями. Майбутні перспективи теж мають позитивний емоційний заряд: завершення навчання, робота, власна справа та придбання автомобіля. Впевненість, що досягнуть бажаних життєвих цілей становить 80-100%.

У третій групі юнаків (25%), що визначили термін свого життя від 50 до 60 років, спостерігається наступна тенденція: планування свого життя марна справа; минуле, теперішнє й майбутнє, зображене у вигляді кіл, має однакові пропорції; основними бар'єрами в реалізації життєвих планів бачать хворобу та сімейні обставини; планують жити в іншому місті, впевненість у собі становить лише 50%; вважають, що власні здібності та здоров'я з віком не змінилися; бажають працювати за спеціальністю, це допоможе придбати будинок, автомобіль, а питання створення власної сім'ї не розглядається взагалі.

Доволі сумними виглядають перспективи до 40 років: «досягти спокою», страх набуття статусу безробітного або взагалі померти. Вимоги до себе: бути більш добрішим та комунікабельними, від інших очікують сміливості та

розуміння. Обговорюють плани з друзями, або тримають у секреті. Розраховують, або на себе, або на допомогу друзів. Впевненість, що омріяного досягнуть становить 50%.

Стосовно переліку подій, які респонденти уже пережили, то у ньому зустрічаються як сумні, смерть когось із родини, так й веселі: зустрів друга, вступ в університет, придбання телефону. У майбутньому очікують: придбати авто, будинок, стати сильним та спокою.

Розглянемо та проаналізуємо результати у дівчат раннього юнацького віку.

Найбільше число становить тих (47%) хто розраховує прожити від 80 до 100 років. Минуле багате на приємні події: дитинство шкільні роки, а також сьогодення: вступ і навчання в університеті отримали найвищий рівень насиченості 8-10 балів бо пов'язані з приємними подіями. Після 35 років межа цього показника поволі опускається до рівня 5-7, а після 45 років йде різко вниз до позначок 1-3 бали. Це свідчення того, що дівчата у зрілому та похилому віці, в майбутньому, не очікують нічого приємного, а життя буде сповнене негативними подіями. Стосовно оцінки свого психологічного віку, то ми спостерігали наступну диференціацію у цій групі опитаних: у 50%, за розрахунками, психологічний вік становить 18 років, тобто тотожний з біологічним, у інших 50% він становить 25-26 років, тобто йде випередження біологічного на 7-8 років.

Наступна друга (41%) визначила крайні межі свого життя від 60 до 80 років відповідно. Дівчата визначила насиченими періодами свого життя теперішню реальність та наступні 10-20 років життя (9-11 балів). Надалі рівень насиченості йде на спад, Особливо це помітно після 50 років. Стосовно більш віддаленого майбутнього, то рівень насиченості на події становить всього 3-4 бали. Пережите минуле теж оцінено доволі низько у межах тих же 3-4 балів. Це стосується 73% відповідей дівчат із цієї групи. При визначенні власного психологічного віку, то різниця між реальним(біологічним) і ним становить 1-2 роки.

Для решти 23% найвищі показники рівня насиченості приємними подіями 9-10 балів припадає прожиті роки у віці 13-16 років. Теперішній час оцінений середніми балами(5-6). Рівень сподівання на позитивні події у майбутньому ще нижчий – 3-4 бали. Їхній психологічний вік, за їхніми ж розрахунками, коливається у межах 23-25 років, хоча, реальний (біологічний) 17-18 років відповідно.

Третя а група дівчат найменш чисельна 12%. Їх об'єднує те, що вони визначили межі свого біологічного існування на позначках від 40 до 60 років. Оцінки минулого, теперішнього життя й майбутнього за рівнем насиченості близькі до середніх показників 4-6 балів. Тобто події уже пережиті, а також сьогодення та майбутні очікування й сподівання не мали, не мають й не будуть мати високого позитивного емоційного потенціалу. Оцінки, показники

психологічного (17-18 років) віку співпадають з реальним біологічним віком (16-17 років).

Рис. 2 Прогноз тривалості життя у дівчат

Розглянемо отримані результати за «Циклічним тестом часу» (тест Коттла). У першій групі 47% дівчат планують своє життя на період терміном від 1-2 тижнів до 1-2 місяців.

97% із них намалювали коло, що означає «майбутнє», значно більшого діаметру. У 3%, навпаки, коло «теперішнє» за розмірами більше від інших. Їх об'єднує те, що своє «минуле» вони представили у вигляді кола, що значно поступається розмірами двом попереднім. Звідси можна допустити думку, що більшість дивиться з оптимізмом у майбутнє. Хоча, якщо взяти до уваги отримані результати за методикою Кроніка, то рівень насиченості приємними подіями після 45 років різко йде униз. Причина у сприйнятті юності, зрілості та старості. Два перших вікових періоди розглядаються як періоди найбільших можливостей, а останній як межа, за якою відбувається стрімке падіння активності.

Здійсненню намічених планів може стати на заваді економічний стан у державі та сімейні обставини. Ця ж група дівчат не планує виїжджати за кордон, а залишитися вдома, або здійснити внутрішню міграцію, тобто переїхати в інше місто, район, область України.

Вони, виключно (на 80-90%), покладаються на себе, хоча у якості можливих бар'єрів розглядають непередбачені обставини, на які неможливо вплинути. Здібності не зазнали ніяких змін, так вважає 68%, решта відчули якісні зміни у своїх можливостях. Не зазнало змін й власне здоров'я. Після завершення навчання планують працювати за отриманою спеціальністю, займатися самоосвітою та отримати високу кваліфікацію. Це допоможе до 40 років: придбати будинок, або 2-3 кімнатну квартиру; створити власну сім'ю та народити двох дітей; придбати автомобіль, на якому будуть здійснювати мандрівки. Фінансові накопичення у банках планує лише 1% із цієї групи.

Більшість дівчат (98%) впевнені, що до 40 років, з ними буде все гаразд, лише у 2% відсотків є побоювання набуття статусу безробітного. Протягом

життя вони хочуть стати більш розумнішими, здоровішими й багатшими. Від інших людей очікують більшої доброти та комунікабельності. Свої життєві плани довіряють та обговорюють: з батьками та друзями 62%, з коханою людиною (хлопцем) 19%, тримають у секреті 19%. При цьому 50% сподіваються на підтримку батьків, 44% розраховують лише на себе, 6% відсотків на підтримку майбутнього чоловіка. При цьому, вони доволі впевнені на 80-90%, що їхні намічені плани будуть втілені у життя.

Стосовно 5 подій які мали місце в їхньому житті, то найчастіше згадують: мандрівки із родиною, проведення часу з друзями. Події, які пов'язані з майбутнім: створення власної сім'ї, народження дітей, придбання власного житла.

Група дівчат, що планують прожити до 80 років, а таких 41%. Згідно отриманих результатів за методикою Коттла, більшість (71%) дівчат із цієї планує своє життя в межах від одного тижня до 2-3 місяців. Решта 23 % життєві перспективи визначають в межах від одного до 3 років. 61% з оптимізмом дивляться у майбутнє. 39% живуть теперішнім часом. Це видно по діаметру намальованих ними, які символізують майбутнє та сьогоднішнє. Події про минуле турбують їх мало, а тому символічні кола мають найменший розмір.

На заваді реалізації життєвих планів можуть стати сімейні обставини, економічні проблеми та внутрішня політика у державі Україна. Вони на 80-90% покладаються виключно на себе, хоча й допускають появу не залежних від них обставин, яких саме не вказують. У пошуку кращого життя не збираються покидати її територію, можливі лише внутрішні міграційні процеси: переїзд в інше місто та область. Переконані у ефективності своїх здібностей. За їхньою допомогою сподіваються отримати диплом про вищу освіту, працювати за спеціальністю. Отримана професія стане в нагоді й допоможе до 40 років придбати власне житло (будинок, квартиру), гарний автомобіль, створити власну сім'ю, народити двох дітей та зі своєю родиною мандрувати. 60% оптимістично налаштовані, що за цей віковий період з ними буде гаразд, 40% не виключають найгірші сценарії: самотність, статус безробітного, або власна смерть.

З роками прогнозують, що стануть багатшими, розумнішими й сміливішими. Від інших людей очікують на прояви доброти, сміливості та комунікабельності. До обговорення своїх життєвих перспектив долучають батьків, друзів, кохану людину, на їхню підтримку й розраховують. Ті хто свої плани тримає у секреті, а таких виявилось 3%, то вони розраховують винятково на себе.

При аналізі переліку подій минулого, то домінують позитивні такі як: шкільні роки, проведений час з друзями та подорожі з родиною. З майбутнім вони пов'язують наступні: своя сім'я, народження дітей, робота, придбання житла та мандрівки.

Вивчення відповідей дівчат, які передбачають своє біологічне життя до 60 років, а таких 12%, показало, що вони більше сподіваються на майбутнє, менше на сьогоднішній день, а ще менше приємних вражень від минулого. Перешкодами у здійсненні власних мрій вони вбачають економічний стан у державі й сімейні обставини. Вони їх не лякають, а тому не збираються виїжджати за кордон, а залишитися «вдома», або переїхати в інше місто чи область. Переконані на 80-100%, що здійснення омріяного залежить від них самих, а їхні здібності, здоров'я не зазнали змін. Після завершення навчання в університеті планують до 40 років: працювати, щоб придбати власне житло та дорогий автомобіль, мати заощадження в іноземній валюті в банках. Це допоможе утримувати двох дітей, зберегти здоров'я та відкриє можливість мандрувати. При цьому вони переконані, що з ними нічого неприємного не станеться. З віком прогнозують стати більш розумними, сміливішими, багатшими. Такого ж очікують від свого соціального оточення додаючи, лише, одну позицію «комунікабельності». Свої плани обговорюють з батьками та друзями. На їхню підтримку й розраховує 97% респондентів із цієї групи. Решта 3% на самого себе.

Найцікавішим виявився перелік з п'яти подій пов'язаних з минулим та така ж кількість з майбутнім. Вони викликають у спогадах як неприємні так й приємні відчуття. З минулого їх турбують: початок війни, хвороба, або смерть близької людини, вимушене життя за кордоном; викликає приємні спогади: подарунки та мандрівки з батьками, час проведений з друзями, знайомство з протилежною статтю. У переліку майбутніх подій ми не зустріли таких, що уже неприємно бентежать свідомість дівчат, а лише такі, які принесуть позитивні емоції: завершення війни та навчання в університеті, придбання власного житла, створення сім'ї, подорожі.

Основна причина, чому вони визначили малий термін життя є потрясіння від смерті рідної людини: діда, батька, брата, племінниці.

Висновки. За отриманими результатами ми можемо зробити висновки, що чим більший термін планують прожити, то тим більш оптимістичні плани на майбутнє життя. Так, у 50% юнаків, яким на момент дослідження було 18-19 років, планують дожити до 80 років. Планують своє життя на період, в середньому, від одного до 5 тижнів. За рівнем насиченості приємними подіями спостерігається певна стабільність на рівні 7 балів. При визначенні свого психологічного віку, то бачать себе старшими на 2 або 3 роки, хоча в реальності їм 18-19 років. Ця група не планує пошук кращого життя за кордоном, а бажає працювати за фахом, щоб побудувати власний будинок; придбати власний автомобіль; мандрувати по світу на власний розсуд; при цьому мати високу кваліфікацію та авторитет. Наміри створити власну сім'ю, майже не прослідковуються. При цьому вони на 95% відсотків переконанні, що їхніми планам ніщо не завадить. У них також відсутні сумніви стосовно власних здібностей. Тому, вони усі впевнені на 80-100%, що їм вдасться здійснити намічене.

У юнаків, які планують дожити від 50 до 70 років прослідковується тенденція спаду рівня насиченості подіями в особистому житті на майбутню перспективу. У цієї групи осіб показник «психологічний вік» збігається з реальним біологічним віком. Вони також планують працювати за спеціальністю, мати власний будинок та придбати автомобіль, створення власної сім'ї не в пріоритеті. На шляху омріяного, на заваді можуть стати економічна ситуація в державі та внутрішня її політика. Подальше проживання планують, або за кордоном (50%), або залишитися дома (теж 50%). Юнаки, що визначили термін свого життя від 50 до 60 років вважають планування свого життя наперед, марною справою. Хоча мріють мати власне житло й автомобіль. Впевненість у собі становить лише 50%. Доволі сумними виглядають перспективи до 40 років: «досягти спокою», страх набуття статусу безробітного або взагалі померти.

Дівчата більш оптимістичні у прогнозах терміну власного життя. Минуле й теперішнє оцінили отримали найвищий рівень насиченості бо пов'язані з приємними подіями. Цей показник різко падає після 45 років, тому що у зрілому та похилому віці, в майбутньому, не очікують нічого приємного, а життя буде сповнене негативними подіями. При визначенні власного психологічного віку, то різниця, у більшості, між реальним (біологічним) і психологічним становить 1-2 роки.

Дівчата більш оптимістичні у прогнозах терміну власного життя. Минуле й теперішнє оцінили отримали найвищий рівень насиченості бо пов'язані з приємними подіями. Цей показник різко падає після 45 років, тому що у зрілому та похилому віці, в майбутньому, не очікують нічого приємного, а життя буде сповнене негативними подіями. Стосовно оцінки свого психологічного віку, то він, у більшості, майже тотожний з біологічним. Дівчата планують своє життя на період терміном від 1-2 тижнів до 1-2 місяців. Більшість з них дивиться з оптимізмом у майбутнє. Хоча, якщо взяти до уваги отримані результати за методикою Кроніка, то рівень насиченості приємними подіями після 45 років різко йде униз. Причина у сприйнятті юності, зрілості та старості. Два перших вікових періоди розглядаються як періоди найбільших можливостей, а останній як межа, за якою відбувається стрімке падіння активності.

Здійсненню намічених планів може стати на заваді економічний стан у державі та сімейні обставини. Дівчата не планують виїжджати за кордон, а бажають залишитися вдома, або здійснити внутрішню міграцію, тобто переїхати в інше місто, район, область України.

Вони, виключно (на 80-90%), покладаються на себе, хоча у якості можливих бар'єрів розглядають непередбачені обставини, на які неможливо вплинути. Здібності, або не зазнали ніяких змін, так вважає 68%, решта відчули якісні зміни у своїх можливостях. Не зазнало змін й власне здоров'я. Після завершення навчання планують працювати за отриманою спеціальністю,

займатися самоосвітою та отримати високу кваліфікацію. Це допоможе до 40 років: придбати будинок, або 2-3 кімнатну квартиру; створити власну сім'ю та народити двох дітей; придбати автомобіль, на якому будуть здійснювати мандрівки. Фінансові накопичення у банках планує лише 1% із цієї групи.

Більшість дівчат (98%) впевнені, що до 40 років, з ними буде все гаразд, лише у 2% відсотків є побоювання набуття статусу безробітного. Протягом життя вони хочуть стати більш розумнішими, здоровішими й багатшими. Від інших людей очікують більшої доброти та комунікабельності. Свої життєві плани довіряють та обговорюють: з батьками та друзями 62%, з коханою людиною (хлопцем) 19%, тримають у секреті 19%. При цьому 50% сподіваються на підтримку батьків, 44% розраховують лише на себе, 6% відсотків на підтримку майбутнього чоловіка. При цьому, вони доволі впевнені на 80-90%, що їхні намічені плани будуть втілені у життя.

Висновки. На основі отриманих даних виявлено, що індивіди, які планують довготривалий життєвий шлях, мають більш оптимістичні перспективи на майбутнє. Близько половини юнаків, які віком 17-18 років, планують прожити до 80 років. Їхні плани на майбутнє відносяться в основному до кар'єри, власного будинку та автомобіля, подорожей та власної авторитетності. Створення власної сім'ї не вважається пріоритетом. У той же час, юнаки, які планують жити до 50-70 років, мають менш оптимістичні перспективи, зазначаючи можливі проблеми в економіці та внутрішній політиці держави як перешкоди. Чоловіки, які передбачають життя до 50-60 років, відчувають певну невпевненість у плануванні майбутнього.

У порівнянні з чоловіками, жінки більш оптимістично оцінюють тривалість свого життя. Проте зростаючий вік у жінок пов'язаний з менш приємними очікуваннями на майбутнє, що може бути пов'язане з віковими уявленнями про старість. Більшість дівчат виявляють оптимізм відносно свого майбутнього до 40 років, але пізніше вони сподіваються на менше приємних подій.

У цілому, індивіди з планами на довге життя вкладаються у кар'єру, матеріальні блага та самовдосконалення, у той час як створення сім'ї не є головним пріоритетом. Тим не менш, економічні та соціальні обставини можуть вплинути на досягнення цих планів.

Література:

1. Абаніна, Г., Корецький, В. Психологічні особливості життєвої перспективи комбатантів. Вчені записки Університету «КРОК», (2022) 2(66), 157–164.
2. Буковська О.О. Психологічний аналіз життєвої перспективи особистості у кризовий період. *Вісник Чернігівського національного університету. Серія : Психологічні науки.* 2015, Вип 126 С 17-21
3. Буняк Н.А. Життєві перспективи особистості. *Матеріали ХХ наукової конференції ТНТУ ім. І. Пулюя, 17-18 травня 2017 року.* Тернопіль. : ТНТУ С 252.
4. Гуляс І.А. Життєва перспектива особистості як предмет теоретико-методологічного аналізу. *Збірник наукових праць «Проблеми сучасної психології».* 2011, Вип.12. С 315-324

Журнал «Перспективи та інновації науки»
(Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)
№ 4(50) 2025

5. Зливков В.Л., Лукомська С.О., Федан О.В. Психодіагностика особистості у кризових життєвих ситуаціях. Київ : Педагогічна думка, 2016, 219 с.

6. Кухта М. П. Життєві перспективи особистості в структурі соціального потенціалу: проблемно-подієвий підхід. *Український соціум*. 2018.№2. С 84-95

7. Павленко О. Життєві перспективи особистості, що знаходиться в умовах АТО (антитерористичної операції). *Психологічний журнал*. 2019, 22(2):С 184-196.

References:

1. Abanina, H., Koretskyi, V. Psykholohichni osoblyvosti zhyttievoi perspektyvy kombatantiv. [Psychological features of the life perspective of combatants] *Vcheni zapysky Universytetu «KROK»*, (2022) (2(66), 157–164 [in Ukrainian].

2. Bukovska O.O. Psykholohichniy analiz zhyttievoi perspektyvy osobystosti u kryzovyi period. [Psychological analysis of the life perspective of an individual in a crisis period] *Visnyk Chernihivskoho natsionalnoho universytetu. Seriiia : Psykholohichni nauky*. 2015, Vyp 126 S 17-21 [in Ukrainian].

3. Buniak N.A. Zhyttievi perspektyvy osobystosti. [Life prospects of the individual] *Materialy XX naukovoï konferentsii TNTU im. I. Puliuiia, 17-18 travnia 2017 roku*. Ternopil. : TNTU S 252 [in Ukrainian].

4. Huiias I.A. Zhyttieva perspektyva osobystosti yak predmet teoretyko–metodolohichnoho analizu. [Life perspective of the individual as a subject of theoretical and methodological analysis] *Zbirnyk naukovykh prats «Problemy suchasnoi psykholohii»*. 2011, Vyp.12. S 315-324 [in Ukrainian].

5. Zlyvkov V.L., Lukomska S.O., Fedan O.V. Psykhodiagnostyka osobystosti u kryzovykh zhyttievykh sytuatsiiakh. [Psychodiagnosics of personality in life crisis situations.] *Kyiv : Pedahohichna dumka*, 2016, 219 s[in Ukrainian].

6. Kukhta M. P. Zhyttievi perspektyvy osobystosti v strukturi sotsialnoho potentsialu: problemno-podiiievyi pidkhid. [Life prospects of an individual in the structure of social potential: a problem-event approach] *Ukrainskyi sotsium*. 2018.№2. S 84-95 [in Ukrainian].

7. Pavlenko O. Zhyttievi perspektyvy osobystosti, shcho znakhodytsia v umovakh ATO (antyterorystychnoi operatsii). [Life prospects of an individual who is in the conditions of ATO (anti-terrorist operation)] *Psykholohichniy zhurnal*. 2019, 22(2):S 184-196[in Ukrainian].